

Hotărârea CNCD referitoare la unele declarații ale președintelui PRM

CONSILIUL NAȚIONAL PENTRU COMBATAREA DISCRIMINĂRII

HOTĂRÂREA din 17 ianuarie 2006

Colegiul Director al Consiliului Național pentru Combaterea Discriminării, întrunit în data de 17.01.2006, a dezbătut autosesizarea constituită în dosarul nr. 64A/2005 în conexiune cu petiția nr. 7545 din 20.09.2005 formulată de European Roma Rights Center (Centrul European pentru Drepturile Romilor) și transmisă inițial către Primul Ministru al României, dl. Călin Popescu Tăriceanu, Ministrul Justiției, d-na Monica Macovei, Agentul Governamental pentru Curtea Europeană a Drepturilor Omului, d-na Beatrice Ramașcanu. Prin adresa cu nr. 7545 din 20.09.2005, Cabinetul Primului Ministru a transmis Consiliului Național pentru Combaterea Discriminării petiția formulată de European Roma Rights Center, în vederea analizării aspectelor semnalate, inițierii eventualelor acțiuni în legătură cu acestea și comunicarea unui răspuns către expeditorii petiției.

Petiția formulată de European Roma Rights Center supune atenției declarațiile făcute de către domnul Corneliu Vadim Tudor, președintele partidului „România Mare”, în cadrul unei emisiuni la Radio România din data de 12 august 2005, declarații publicate în ziarul „România Mare” și disponibile publicului pe pagina de internet a publicației la adresa (www.romare.ro).

În fapt, în data de 12 august 2005, la Radio România Actualități, în cadrul emisiunii Antena Partidelor Parlamentare, „domnul Corneliu Vadim Tudor, președintele partidului „România Mare” a scris un comentariu special pentru emisiune”, așa cum rezultă din precizările prezentatoarei radio din cadrul emisiunii, doamna Silvia Ilieș.

În cadrul comentariului realizat de domnul Corneliu Vadim Tudor, în cea de-a doua parte se precizează: „În sfârșit, pe noi, cei de la PRM, ne mai deranjează ceva, mai cu seamă în aceste zile: abuzurile grave pe care le fac Ministerul Justiției și Ministerul Administrației și Internelor împotriva românilor din comuna Hădăreni, județul Mureș. În 1993, mai mulți țigani l-au omorât, cu cuțitele, pe tânărul Crăciun Chețan. Paharul răbdării românilor s-a umplut, așa că a urmat un conflict, care a dus la incendierea unor case țigănești. Acum, Monica Macovei – care provine din așa-zisa „societate civilă” – a dictat executarea silită a unei hotărâri a Curții de Apel Tg. Mures din 24 februarie 2004, obligându-i pe români să plece din casele lor. Și nu numai atât, dar țiganii amenință: „Acum le dăm noi foc românilor!”. Prin urmare, dacă niște români și-au apărat onoarea și nu s-au lăsat măcelăriți de niște fiare cu chip de om, care tot timpul i-au jefuit și batjocorit, trebuie, tot ei, să plece din vatra satului, unde au trăit moșii și strămoșii lor! Rușine executorilor judecătorești, polițiștilor și jandarmilor, gorilelor mascate de la DIAS, care nu numai că n-au fost capabili să-i apere pe locuitorii pașnici de furia sângeroasă a unor brute, dar îi

tratează, tot pe ei, că pe ultimii răufăcători. Ceea ce ne mai deranjează, ba chiar înfurie la culme, este faptul că autoritățile mint, cu nerușinare, că s-ar aplica, vezi, Doamne, o decizie a Curții Europene a Drepturilor Omului, de la Strasbourg. Am efectuat, împreună cu deputatul și avocatul Lucian Bolcaș, verificările de rigoare și am constatat că nici pomeneală de așa ceva. Acea decizie CEDO privește Statul și se poate aplica abia peste 3 luni, nefiind definitivă. Noi suntem împreună împotriva oricărei forme de violență, dar aici e vorba de altceva: cine îi apară pe oamenii cu frică de Dumnezeu de niște bestii care, una-două, pun mâna pe cuțit, topor sau sabie ninja?”

În revista „România Mare” nr. 788/Vineri 19 august 2005, în articolul intitulat „Ciuma Portocalie”, este redat *ad litteram* comentariul prezentat de către domnul Corneliu Vadim Tudor în cadrul emisiunii Antena Partidelor Parlamentare din 12 august 2005 cu unele modificări. Astfel, după ultimul paragraf al prezentării din cadrul emisiunii radio, respectiv: „Noi suntem împreună împotriva oricărei forme de violență, dar aici e vorba de altceva: cine îi apără pe oamenii cu frică de Dumnezeu de niște bestii care, una-două, pun mâna pe cuțit, topor sau sabie ninja?” urmează un nou paragraf cu următorul conținut: „Români, apărați-i pe frații voștri din inima rănită a Transilvaniei românești! Apărați-i atât împotriva atacurilor și raidurilor țigănești, cât și împotriva abuzurilor unui regim politic dispus să calce pe cadavre în speranța că va fi lăudat de niște șmecheri, care taie frunză la câini într-o Europă unde tot din pricina acestui regim putred de corupt nu vom fi acceptați...” Textul este semnat „Dr. Corneliu Vadim Tudor, Vicepreședintele Senatului României, Președintele Partidului România Mare (Textul a fost citit la Radio România, vineri, 12 august 2005)”

Cu privire la declarațiile de mai sus, European Roma Rights Center, precizează că acestea au fost făcute în contextul creșterii ostilității față de romi pe fondul recentelor evenimente din Hădăreni prezentate de către media locală (n.n. din România) într-un mod părtinitor și derogatoriu de către un număr de publicații, contribuind la crearea unui climat de adversitate periculos împotriva romilor, în general, din România. De asemenea, sunt invocate prevederile Articolului 30 alin.7 din Constituția României care stabilește că: „Sunt interzise de lege (...) îndemnul la ură națională, rasială, de clasă, religioasă, incitarea la discriminare, (...) la violență publică, (...)”

Sunt invocate prevederile articolului 317 din Codul Penal al României privind incitarea la ură rasială, subliniindu-se că rasismul este un subiect de preocupare internațională care a determinat adoptarea unei convenții internaționale în materie, în speță Convenția internațională privind eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială adoptată de Organizația Națiunilor Unite și la care România este parte.

Urmare analizării petiției, Colegiul Director, prin adresa nr. 7835 din 07.10.2005 a solicitat domnului Corneliu Vadim Tudor să comunice punctul său de vedere cu privire la declarațiile făcute în cadrul emisiunii din 12 august 2005 de la Radio România Actualități precum și publicate în revista „România Mare”, nr. 788/19 august 2005.

De asemenea, cu privire la aceste aspecte, prin adresa nr. 7856 din 10.10.2005 a fost solicitat punctul de vedere al Consiliului Național al Audiovizualului precum și înregistrarea audio a interviului și informații suplimentare cu privire la emisiunea difuzată de Radio România.

Prin adresa înregistrată la Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării cu nr. 7930 din 13.10.2005, domnul Corneliu Vadim Tudor a comunicat punctul său de vedere precizând că: „(...) referitor la esența acelei declarații, în ansamblul ei, (...) ea exprimă o opinie politică, formulată în calitate de senator – calitate în care a prezentat și semnat materialul respectiv”. În continuare, domnul Corneliu Vadim Tudor precizează: „în aceste condiții, întrucât prin așa zisa auto-sesizare deduc că se urmărește posibila mea sancționare contravențională, ca formă a răspunderii juridice, vă fac cunoscut că în conformitate cu art. 72 alin.1 din Constituția României, „deputații și senatorii nu pot fi trași la răspundere politică pentru voturile sau pentru opiniile politice exprimate în exercitarea mandatului”, text pe care vă solicit să îl respectați”.

Prin adresa înregistrată la Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării nr. 8135 din 26.10.2006, Consiliul Național al Audiovizualului a analizat solicitarea Colegiului Director și a transmis textul care a fost citit de domnul Corneliu Vadim Tudor la Radio România, în ziua de 12 august 2005, precum și o copie a înregistrării audio.

În drept, Declarația Universală a Drepturilor Omului în articolul 7 prevede că: „Toți oamenii sunt egali în fața legii fără deosebire la o protecție egală a legii. Toți oamenii au dreptul la protecție egală împotriva oricărei discriminări care ar încălca prezenta Declarație și împotriva oricărei provocări la o astfel de discriminare”.

Articolul 2 prevede că: „Fiecare se poate prevala de toate drepturile și de toate libertățile proclamate în (...).Declarație, fără nici o deosebire, în special de... rasă, de culoare, (...) de origine națională sau socială (...) sau decurgând din orice altă situație”.

În același sens, Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice, ratificat de România la 31 octombrie 1974 prin Decretul nr. 212, publicat în „Buletinul Oficial al României”, partea I, nr. 146 din 20 noiembrie 1974, prevede în articolul 20 alin. 2 că: „Orice îndemn la ură națională, rasială (...) care constituie o incitare la discriminare, la ostilitate sau la violență este interzis prin lege.” Articolul 26 prevede ca: „Toate persoanele sunt egale în fața legii și au, fără discriminare, dreptul la ocrotire egală din partea legii. În această privință legea trebuie să interzică orice discriminare și să garanteze tuturor persoanelor o ocrotire egală și eficace contra oricărei discriminări, în special de rasă, culoare,(...) origine națională sau socială (...) sau întemeiată pe orice altă împrejurare”.

Convenția internațională privind eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială, ratificată de România prin Decretul nr. 345 din 14 iulie 1970, publicat în „Buletinul Oficial al României”, partea I, nr. 92 din 28 iulie 1970 prevede în articolul 2: „Statele părți condamnă discriminarea rasială și se angajează să urmeze, prin toate mijloacele potrivite și fără întârziere, o politică menită să elimine orice formă de discriminare rasială, să favorizeze înțelegerea între toate rasele și în acest scop:(...); b) fiecare stat parte se angajează să nu încurajeze, să nu apere și să nu sprijine discriminarea rasială practică de vreă persoană sau organizație, oricare ar fi ea;

Articolul 4 din Convenție prevede că: „Statele părți condamnă orice propagandă și orice organizații care se inspiră din idei sau teorii bazate pe superioritatea unei rase sau unui grup de persoane de o anumită culoare sau de o anumită origine etnică, sau

care pretind să justifice sau să încurajeze orice formă de ură și de discriminare rasială și se angajează să adopte de îndată măsuri pozitive menite să elimine orice incitare la o astfel de discriminare sau orice acte de discriminare (...)"

Constituția României prevede în art. 30 alin.7 că: „Sunt interzise de lege (...) îndemnul la ură națională, rasială, de clasă, religioasă, incitarea la discriminare, (...) la violență publică, (...)”

De asemenea, în articolul 16 privind Egalitatea în Drepturi, la alin.1, Constituția României prevede că: „Cetățenii sunt egali în fața legii și a autorităților publice, fără privilegii și fără discriminări”.

Potrivit art. 2, alin 1 din O.G. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, cu modificările și aprobările ulterioare, ...”prin discriminare se înțelege orice deosebire, excludere, restricție sau preferință, pe bază de rasă, naționalitate, etnie, limbă, religie, categorie socială, convingeri, gen, orientare sexuală, vârstă, dizabilitate, boală cronică necontagioasă, infectarea HIV ori apartenența la o categorie defavorizată care are ca scop sau efect restrângerea ori înlăturarea recunoașterii, folosinței sau exercitării, în condiții de egalitate, a drepturilor omului și a libertăților fundamentale ori a drepturilor recunoscute de lege, în domeniul politic, economic, social și cultural sau în orice alte domenii ale vieții publice”.

Articolul 2 alin 3 din O.G. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, cu modificările și aprobările ulterioare: „Orice comportament activ ori pasiv care, prin efectele pe care le generează, favorizează sau defavorizează nejustificat ori supune unui tratament injust sau degradant o persoană, un grup de persoane sau o comunitate față de alte persoane, grupuri de persoane sau comunități atrage răspunderea contravențională conform prezentei ordonanțe...”

Articolul 19 din același act normativ prevede că: „Constituie contravenție, conform prezentei ordonanțe, dacă fapta nu intră sub incidența legii penale, orice comportament manifestat în public, având caracter de propagandă naționalist-șovină, de instigare la ură rasială sau națională, ori acel comportament care are ca scop sau vizează atingerea demnității ori crearea unei atmosfere de intimidare, ostile, degradante, umilitoare sau ofensatoare, îndreptat împotriva unei persoane, unui grup de persoane sau unei comunități și legat de apartenența acestora la o anumită rasă, naționalitate, etnie, religie, categorie socială sau la o categorie defavorizată ori de convingerile, sexul sau orientarea sexuală a acestuia.

Pe de altă parte, la analizarea petiției și a probelor din dosar trebuie avut în vedere art. 30 referitor la Libertatea de exprimare alin. (1) și (6) din Constituția României republicată care prevede că: „(1) Libertatea de exprimare a gândurilor, a opiniilor sau a credințelor și libertatea creațiilor de orice fel, prin viu grai, prin scris, prin imagini, prin sunete sau prin alte mijloace de comunicare în public, sunt inviolabile.

(2) Libertatea de exprimare nu poate prejudicia demnitatea, onoarea, viața particulară a persoanei și nici dreptul la propria imagine.”

În aceeași argumentație trebuie subliniat faptul că Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice – ratificat de România la 9.XII.1974 – prevede în art. 19 paragraful 3. că „exercitarea drepturilor prevăzute la paragraful 2 al prezentului articol (dreptul la libertatea de exprimare) comportă îndatoriri și răspunderi speciale. În consecință, ea poate fi supusă anumitor limitări care trebuie însă stabilite în mod

expres prin lege și care sunt necesare: a) respectării drepturilor sau reputației altora; b) apărării securității naționale, ordinii publice, sănătății sau moralității publice „. Astfel, se poate concluziona faptul că dreptul la liberă exprimare nu este un drept absolut și că exercitarea lui trebuie realizată în anumite condiții, de altfel stabilite în considerarea și pentru protejarea demintății persoanei.

În cadrul sistemului instituțional regional de protecție a drepturilor omului, Convenția Europeană a Drepturilor Omului, ratificată de România prin Legea nr. 30 din 18 mai 1994, prevede în art. 10 că: „orice persoană are dreptul la libertatea de exprimare”, însă precizează în mod expres limitele acestui drept în aliniatul 2 al aceluiași articol: „exercitarea acestor libertăți, (n.n. libertatea de exprimare, de opinie și libertatea de a primi sau de a comunica informații ori idei ce comportă îndatoriri și responsabilități, poate fi supusă unor formalități, condiții, restrângeri sau sancțiuni prevăzute de lege, care constituie măsuri necesare, într-o societate democratică, pentru ... protecția reputației sau a drepturilor altora”.

Colegiul Director reține că dintre toate drepturile și libertățile garantate de Convenția Europeană a Drepturilor Omului și de Protocoalele sale adiționale, numai cu privire la libertatea de exprimare art. 10 parag.1 dispune că exercitarea ei comportă îndatoriri și responsabilități.

Curtea Europeană a Drepturilor Omului reafirmă prin jurisprudența sa că „libertatea de exprimare, garantată de art. 10 parag.1, constituie unul din fundamentele esențiale ale unei societăți democratice și una din cerințele prioritare ale progresului societății și împlinirilor personale. Sub rezerva pragrafului 2 al art. 10, ea acoperă nu numai informațiile și ideile primite favorabil sau cu indiferență ori considerate inofensive, dar și pe acelea care offensează, șochează sau deranjează. Acestea sunt cerințele pluralismului, toleranței și spiritului deschis fără de care nu există o societate democratică. (Hotărârea Curții Europene în cauza *Oberschlick vs. Austria*, para. 57). În aceeași ordine de idei, Curtea Europeană afirmă că „limitele criticii acceptabile sunt mai largi cu privire la politicieni decât în raport cu indivizii obișnuți. Spre deosebire de cei din urmă, politicienii trebuie să accepte în mod inevitabil și conștient verificarea strictă a fiecărui cuvânt și faptă atât din partea ziariștilor cât și a marelui public și, în consecință, trebuie să dovedească un grad mai mare de toleranță, îndeosebi atunci când ei înșiși fac afirmații publice susceptibile de a fi criticate”.

Politicianul este și el îndreptățit la protecția reputației sale, chiar și atunci când acționează în calitate oficială, dar cerința acestei protecții trebuie cântărită în raport cu interesul dezbaterii libere a chestiunilor politice”.(Hotărârea Curții Europene în cauza *Oberschlick vs. Austria*, para. 59).

În jurisprudența sa, Curtea a subliniat că „impactul potențial al mijlocului de comunicare este un element important și este de notorietate că mijloacele de comunicare audio-vizuale au, de regulă, efecte imediate și puternice într-o măsură mai mare decât presa scrisă (vezi Hotărârea Curții Europene în cauza *Purcell și alții vs. Irlanda*). Mijloacele audio-vizuale au posibilitatea exprimării în imagini a unor înțelesuri pe care presa scrisă nu este capabilă să le răspândească. (Hotărârea Curții Europene în cauza *Jersild v. Danemarca*)

În lumina prevederilor art. 10 parag.2 al Convenției Europene a Drepturilor Omului, analizând petiția și având în vedere legislația română privind prevenirea și

sanționarea tuturor formelor de discriminare, ne aflăm în situația de a analiza dacă dreptul la libera exprimare al domnului Corneliu Vadim Tudor este supus unor condiții, restrângeri sau sancțiuni prevăzute de lege, măsuri care „sunt necesare, într-o societate democratică, pentru protecția reputației sau a drepturilor altora”.

Curtea Europeană a Drepturilor Omului, legat de art. 14 privind interzicerea discriminării, a apreciat că diferența de tratament devine discriminare, în sensul art. 14 din Convenție, atunci când se induc distincții între situații analoage și comparabile fără ca acestea să se bazeze pe o justificare rezonabilă și obiectivă. Instanța europeană a decis în mod constant că pentru ca o asemenea încălcare să se producă „trebuie stabilit că persoane plasate în situații analoage sau comparabile, în materie, beneficiază de un tratament preferențial și că această distincție nu-si găsește nici o justificare obiectivă sau rezonabilă. Astfel, Curtea a apreciat prin jurisprudența sa că statele contractante dispun de o anumită marjă de apreciere pentru a determina dacă și în ce măsură diferențele între situații analoage sau comparabile sunt de natură să justifice distincțiile de tratament juridic aplicate (vezi CEDH, 18 februarie 1991, *Fredin c/Suede*, parag.60, 23 iunie 1993, *Hoffman c/Autriche*, parag.31, 28 septembrie 1995, *Spadea et Scalabrino c/Italia*, 22 octombrie 1996 *Stubbings et autres c/Royaume-Uni*, parag. 75.

Astfel, cum statuează și Curtea Constituțională a României, „principiile nediscriminării sunt cele cuprinse în art. 4 alin. (2) din Constituție, însă acestea pot fi extinse potrivit prevederilor art. 20 din Constituție, care permit corelarea dispozițiilor constituționale cu tratatele și pactele internaționale la care România este parte. Aceste principii sunt extinse prin art. 7 din Declarația Universală a Drepturilor Omului, art. 26 din Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice, ratificat de România prin Decretul nr. 212/1974, publicat în Buletinul Oficial, Partea I, nr. 146 din 20 noiembrie 1974 și prin art. 2 alin.2 din Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale ratificat de România prin același decret și publicat în Buletinul Oficial cu același număr și din aceeași dată.” (Decizia nr. 54/2000, M.Of. nr. 310/2000, DH 2000, p. 511)

Pentru a ne situa în domeniul de aplicare al art. 2, alin.1 al O.G. nr.137/2000, deosebirea, excluderea, restricția sau preferința trebuie să aibă la bază unul dintre criteriile prevăzute de către art. 2, alin. 1, și trebuie să se refere la persoane aflate în *situații comparabile* dar care sunt tratate în *mod diferit* datorită apartenenței lor la una dintre categoriile prevăzute în textul de lege menționat anterior. Așa cum reiese din motivația invocată mai devreme, pentru a ne găsi în situația unei fapte de discriminare trebuie să avem două situații comparabile la care tratamentul aplicat să fi fost diferit.

Analizând declarațiile făcute de către domnul Corneliu Vadim Tudor se reține faptul că se fac referiri la persoane [pentru] care se face o deosebire bazată pe criteriul originii etnice. Modul de apreciere, de abordare și prezentare a situației persoanelor este diametral opus sub aspectul comparabilității, reținându-se că „mai mulți țigani l-au omorât, cu cuțitele, pe tânărul Crăciun Chețan. Paharul răbdării românilor s-a umplut, așa că a urmat un conflict, care a dus la incendierea unor case țigănești”. În același sens se rețin afirmațiile: „țigani hoți și violatori amenință”, „dacă niște români și-au apărat onoarea și nu s-au lăsat măcelăriți de niște fiare cu

chip de om, care tot timpul i-au jefuit și batjocorit, trebuie, tot ei, să plece din vatra satului, unde au trăit moșii și strămoșii lor”, precum și afirmațiile: „n-au fost capabili să-i apere pe locuitorii pașnici de furia sângeroasă a unor brute”, „cine îi apară pe oamenii cu frica de Dumnezeu de niște bestii care, una-două, pun mâna pe cuțit, topor sau sabie ninja”. În aceeași ordine de idei este relevant modul în care se finalizează articolul din revista „România Mare”, respectiv: „Români, apărați-i pe frații vostri din inima rănită a Transilvaniei românești! Apărați-i atât împotriva atacurilor și raidurilor țigănești...”

Subsecvent, tratamentul diferențiat trebuie să urmărească sau să aibă ca efect restrângerea ori înlăturarea recunoașterii, folosinței sau exercitării, în condiții de egalitate, a drepturilor omului și a libertăților fundamentale ori a drepturilor recunoscute de lege, în domeniul politic, economic, social și cultural sau în orice alte domenii ale vieții publice.

O.G. nr.137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, cu modificările și completările ulterioare prevede în art. 1 că „În România, stat de drept, democratic și social, demnitatea omului, (...), libera dezvoltare a personalității umane reprezintă valori supreme și sunt garantate lege”.

Referindu-ne la afirmațiile prezentate mai sus, astfel cum Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării a statuat în jurisprudența sa, utilizarea unor sintagme precum „Țigani”, „romi”, „homosexuali” etc. referitoare la anumite categorii de persoane trebuie analizate contextual raportate la întreg, având în vedere declarațiile, articolele, publicațiile *per se*, titlul articolelor cât și conținutul acestora, punctele de vedere ale celor care le-au scris sau prezentat, modul și contextul în care au fost făcute precum și impactul acestora.

Colegiul Director reține că tratarea diferențiată a persoanelor care fac obiectul declarației domnului Corneliu Vadim Tudor, astfel cum sunt redate prin aspectele reținute anterior, sub aspectul efectului creat, aduc atingere demnității persoanelor de etnie romă care sunt catalogate „țigani”, „țigani hoți și violatori”, „fiare cu chip de om”, „furia sângeroasă a unor brute”, „bestii”, „atacuri și raiduri țigănești”, „case țigănești” etc în comparație cu modul de exprimare față de alte persoane, respectiv: „paharul răbdării românilor”, „obligându-i pe români să plece din casele lor”, „dacă niște români și-au apărat onoarea (...) tot ei trebuie să plece”, „locuitorii pașnici”, „oamenii cu frica lui Dumnezeu”, „Români, apărați-i pe frații vostrii din inima rănită a Transilvaniei românești”.

În ceea ce privește contextul declarației, Colegiul Director remarcă faptul că sunt invocate hotărâri ale Curții de Apel Tg. Mures și Curții Europene a Drepturilor Omului. În acest sens, trebuie să reținem că prin Hotărârea nr. 1 din 5 iulie 2005 pronunțată de Curtea Europeană a Drepturilor Omului a fost soluționată amiabil cauza *Moldovan și alții împotriva României* în ceea ce privește 18 reclamanți de etnie romă, hotărârea fiind publicată în Monitorul Oficial nr. 796 din 1 septembrie 2005. Prin înțelegerea amiabilă, Statul român se „oferă sa plătească *ex gratia* către reclamanți suma totală de 262.000 euro în vederea soluționării amiabile a cererilor acestora. 2. Guvernul regretă sincer faptul că ancheta penală nu a reușit sa clarifice toate împrejurările care au condus la distrugerea caselor și bunurilor reclamanților și i-au obligat să locuiască în condiții impropriei, forțându-i astfel pe unii dintre ei să-și

părăsească satul și a făcut dificilă posibilitatea introducerii, de către reclamanți, a unei acțiuni civile. Regretă, de asemenea, durata procesului civil care s-a aflat pe rolul instanțelor civile, precum și anumite remarci făcute de unele autorități cu privire la originea romă a reclamanților. Se acceptă faptul că astfel de evenimente ridică probleme sub aspectul respectării art. 3 (interzicerea torturii, rele tratamente, tratamente degradante), 6 (dreptul la un proces echitabil) și 8 (dreptul la viață intimă, familială și privată) din Convenție și, având în vedere consecințele distrugerii caselor și suferința emoțională decurgând din aceasta, probleme excepționale pot să apară sub aspectul respectării art. 3 din Convenție, precum și a art. 14 (interzicerea discriminării).”

De asemenea, trebuie precizat că prin Hotărârea Curții Europene a Drepturilor Omului nr.2 din 12 iulie 2005 rămasă definitivă la 30 noiembrie 2005, în cauza *Moldovan și alții*, cu privire la șapte reclamanți care nu au agreeat înțelegerea amiabilă, Curtea a stabilit acordarea reclamanților a unor daune în valoare de 230 000 euro; că discriminarea rasială la care au fost supuși reclamanții în mod public prin modul în care li s-au soluționat plângerile de către diferite autorități și condițiile de viață ale acestora constituie „interferență cu demnitatea umană care, în circumstanțele speciale ale acestui caz, constituie „tratament degradant”, în sensul articolului 3 din Convenție”. Prin urmare, articolul 3 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului a fost încălcat. (vezi parag. 114)

Curtea Europeană a considerat că atitudinea generală a autorităților – procurori, instanțe penale și civile, guvern și autorități locale – care a perpetuat sentimentele reclamanților de nesiguranță după 1994 și a constituit în sine o interferență în respectarea drepturilor aplicanților la viață privată și de familie, și la domiciliu, determină Curtea să concluzioneze că această interferență și eșecul repetat al autorităților de a pune capăt încălcărilor drepturilor reclamanților reprezintă o încălcare gravă a articolului 8 din Convenție, fiind de natură continuă (vezi parag. 108-109).

Curtea Europeană a considerat că durata foarte lungă a procedurilor civile în fața instanțelor de judecată inițiate de aplicanți eșuează în satisfacerea cerințele duratei rezonabile astfel cum este stabilită prin articolul 6.para.1 al Convenției Europene a Drepturilor Omului. (vezi parag.130-131).

De asemenea, Curtea Europeană a considerat că remarcile discriminatorii făcute de autorități pe tot parcursul procesului în ceea ce privește drepturile menționate în art. 8 al Convenției, refuzând cererile pentru bunuri sau mobile, precum și refuzul până în 2004 de a acorda daune pentru distrugerea caselor, nejustificarea tratamentului diferențiat aplicat victimelor, conduc la concluzia că a fost o violare a art. 14 al Convenției împreună cu art. 6 și 8 al Convenției Europene a Drepturilor Omului (vezi parag. 140).

Aceste hotărâri stabilesc repararea drepturilor încălcate ale reclamanților, inclusiv discriminarea la care au fost supuși, fiind aceleași persoane despre care face referire domnul Corneliu Vadim Tudor în declarația sa. În același sens, prin hotărârea Curții de Apel Târgu-Mureș din 24 februarie 2004 instanța reține că „Prin comportamentul lor, acuzații (n.n. persoanele implicate în distrugerile caselor persoanelor de etnie romă) au încălcat dreptul la proprietate al reclamanților pentru care s-au acordat deja

daune materiale; totuși, câtorva dintre părțile civile ar fi trebuit să li se acorde și daune morale, fiind private emoțional, ca rezultat al pagubelor suferite, al siguranței pe care o simțeau în casele distruse, al confortului pe care îl aveau prin facilitățile casei, cu toate bunurile obținute prin munca lor, care le garanta un standard normal de viață”.

Având în vedere toate motivele expuse mai sus, Colegiul Director constată că se întrunesc cumulativ elementele constitutive prevăzute în definiția discriminării astfel cum este reglementată de art. 2 alin.1 din O.G. nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare.

În continuare sub aspectul art.2 alin. (3) din O.G. 137/2000 cu modificările și completările ulterioare, declarația domnului Corneliu Vadim Tudor referitoare la persoanele de etnie romă, făcută în cadrul emisiunii la Radio România din data de 12 august 2005 și publicată în ziarul „România Mare”, disponibilă publicului pe pagina de internet a publicației la adresa www.romare.ro, constituie un comportament activ. Prezentarea acestei declarații, prin conținutul ei, în ceea ce privește persoanele de etnie romă supune unui tratament injust comunitatea persoanelor aparținând minorității etnice a romilor față de celălalte persoane, în speță români.

Sub aspectul art. 19 din O.G. nr. 137/2000 cu modificările și completările ulterioare se reține același comportament activ manifestat în public prin prezentarea declarațiilor mai sus menționate în data de 12 august 2005, la Radio România Actualități, în cadrul emisiunii Antena Partidelor Parlamentare și publicate ulterior în revista „România Mare”. Așa cum subliniază și Curtea Europeană a Drepturilor Omului „impactul potențial al mijlocului de comunicare este un element important și este de notorietate că mijloacele de comunicare audio-vizuale, au, de regulă, efecte imediate și puternice într-o măsură mai mare decât presa scrisă, iar mijloacele audio-vizuale au posibilitatea exprimării în imagini a unor înțelegeri pe care presa scrisă nu este capabilă să le răspândească. (Hotărârea Curții Europene în cauza *Jersild v. Danemarca*) Mai mult, având în vedere faptul că domnul Corneliu Vadim Tudor este liderul unui partid politic, așa cum reiterează și Curtea Europeană a Drepturilor Omului, politicianii trebuie să accepte în mod inevitabil și conștient verificarea strictă a fiecărui cuvânt și faptă și, în consecință, trebuie să dovedească un grad mai mare de toleranță, îndeosebi atunci când ei înșiși fac afirmații publice susceptibile de a fi criticate. (Hotărârea Curții Europene în cauza *Oberschlick vs. Austria*, para. 59).

Având în vedere motivele de mai sus se poate reține un comportament prin care se aduce atingere demnității ori crearea unei atmosfere umilitoare îndreptat împotriva unui grup de persoane sau comunități și legat de apartenența acestora la o anumită etnie, în speță cea a romilor.

Pe de altă parte, având în vedere punctul de vedere exprimat de domnul Corneliu Vadim Tudor, Colegiul Director reține că: „(...) referitor la esența acelei declarații, în ansamblul ei, (...) ea exprimă o opinie politică, formulată în calitate de senator-calitate în care a prezentat și semnat materialul respectiv”. De asemenea, domnul Corneliu Vadim Tudor invocă prevederile art. 72 alin.1 din Constituția României, potrivit căruia: „deputații și senatorii nu pot fi trasi la răspundere juridică pentru voturile sau pentru opiniile politice exprimate în exercitarea mandatului”.

Întrucât are ca scop garantarea independenței opiniilor, lipsa răspunderii juridice, prevăzută de art. 72 din Constituție, constă din interdicția de tragere la răspundere

juridică a deputaților și senatorilor pentru voturile sau opiniile politice exprimate în exercitarea mandatului lor. Interdicția privește actele intrinseci mandatului nu și cele extrinseci exercițiului acestuia, urmărind să apere libertatea de expresie și de decizie a parlamentarului. Ceea ce excede, însă, exercitiului mandatului nu intră sub incidența acestei imunități. Parlamentarul nu este peste lege. Articolul 16 alin. 2 din Constituție prevede că „Nimeni nu este mai presus de lege.”. De aceea, actele parlamentarului ce nu sunt în exercițiul funcției sale pot atrage răspunderea juridică, în astfel de situații aplicându-se dreptul comun. (vezi Drept Parlamentar Românesc, Ioan Muraru, Mihai Constantinescu, Editura All Beck, 2005, pag.331)

Pe de altă parte, garantarea opiniilor în confruntarea politică din Parlament nu-i un privilegiu, astfel încât nu se poate legaliza un abuz. De aceea, iresponsabilitatea juridică pentru votul și opiniile exprimate nu exclude răspunderea disciplinară pentru încălcarea regulamentelor, răspunderea politică a parlamentarului și nici răspunderea sa penală sau civilă pentru săvârșirea unor fapte străine mandatului pe care îl exercită. În schimb, ea privește actele săvârșite de parlamentar în incinta Parlamentului cât și în afara ei, dar în exercițiul unei însărcinări stabilite de Camere (vezi idem pag.332).

Analizând probele aflate la dosar, înregistrarea audio a declarației, copia textului declarației publicat în revista „România Mare” și postată pe web la adresa www.romare.ro, Colegiul Director constată că declarația a fost prezentată în cadrul unei emisiuni radio cu caracter politic, la postul public Radio România, respectiv, Antena Partidelor Parlamentare, unde domnul Corneliu Vadim Tudor, în calitate de senator și de președinte al partidului „România Mare” a prezentat-o precum și a semnat-o cu precizarea „Dr. Corneliu Vadim Tudor, Vicepreședintele Senatului României, Președintele Partidului România Mare. În acest sens nu se poate reține aplicarea unei sancțiuni contravenționale.

Față de cele de mai sus, în temeiul art. 20 alin. (3) din Ordonanța nr.137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, cu modificările și completările ulterioare, al art. 2 alin. (1) lit g), art. 3 alin. (2), art. 5 alin. (8) și art. 7 alin. (2) din Hotărârea Guvernului nr. 1194/2001 privind organizarea și funcționarea Consiliului Național pentru Combaterea Discriminării, în temeiul art. 2 alin. (1) și art. 6 lit.d) din O.G. nr. 137/2000, cu modificările și completările ulterioare, cu majoritate de voturi, a membrilor prezenți

COLEGIUL DIRECTOR

HOTĂRĂȘTE:

1. Faptele prezentate constituie acte de discriminare conform art. 2 alin. (1), art.2 alin.(3) și art. 19 din Ordonanța de Guvern nr.137/2000, cu modificările și completările ulterioare (5 voturi pentru și 2 împotriva)

Opinie separată a membrilor în Colegiul Director, Corina Macoveanu și Ioniță Gheorghe

Consider că faptele prezentate nu constituie fapte de discriminare deoarece afirmațiile dlui CV Tudor reprezintă o opinie politică, așa cum chiar acesta a arătat

prin adresa nr. 7930/13.10.2005, formulată în calitate de senator. Parlamentarii au dreptul la libertate de exprimare ca orice alt cetățean, cu atât mai mult cu cât dl C.V. Tudor este o persoană de pe scena publică. Dl. C.V. Tudor și-a asumat rolul său de om politic, considerând necesar să informeze opinia publică referitor la opinia sa despre hotărârile judecătorești pronunțate în cazul Hădăreni, precum și la efectele aplicării acestor hotărâri. Într-o societate democratică, cetățenii trebuie să primească mai multe „mesaje”, să aleagă între ele și să-și formeze opinii pe baza unor „exprimări multiple”. Limita libertății de exprimare se întinde până acolo unde aduce atingere unui alt drept, fie dreptul la demnitate personală, fie altul. În situația de față, consider că prin declarația parlamentarului, preluată de mass-media, acesta nu a creat o atmosferă ostilă, degradantă sau umilitoare cu privire la comunitatea romă, chiar dacă a fost făcută în contextul creșterii ostilității față de Romi pe fondul evenimentelor din Hădăreni prezentate de către media locală din România în moduri diferite. Declarația nu a contribuit la crearea unui climat de adversitate periculos împotriva romilor, în general, din România, ci doar a exprimat o opinie referitoare la situația din Hădăreni și la hotărârile judecătorești menționate.

Jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului arată că „libertatea de exprimare, garantată de art. 10 parag.1 constituie unul din fundamentele esențiale ale unei societăți democratice și una din cerințele prioritare ale progresului societății și împlinirii personale. Sub rezerva paragrafului 2 al art. 10, ea acoperă nu numai informațiile și ideile primite favorabil sau cu indiferență ori considerate inofensive, dar și pe acelea care ofensează, șochează sau deranjează. Acestea sunt cerințele pluralismului, toleranței și spiritului deschis fără de care nu există, o societate democratică. (Hotărârea Curții Europene în cauza *Oberschlick vs. Austria*, para. 57). În aceeași ordine de idei, Curtea Europeană afirmă că „limitele criticii acceptabile sunt mai largi cu privire la politicieni decât în raport cu indivizii obișnuiți. Spre deosebire de cei din urmă, politicienii trebuie să accepte în mod inevitabil și conștient verificarea strictă a fiecărui cuvânt și faptă atât din partea ziariștilor cât și a marelui public și, în consecință, trebuie să dovedească un grad mai mare de toleranță, îndeosebi atunci când ei înșiși fac afirmații publice susceptibile de a fi criticate”.

Politicianul este și el îndreptățit la protecția reputației sale, chiar și atunci când acționează în calitate oficială, dar cerința acestei protecții trebuie cântărită în raport cu interesul dezbaterii libere a chestiunilor politice” (Hotărârea Curții Europene în cauza *Oberschlick vs. Austria*, para. 59).

Exercitarea libertății de exprimare comportă îndatoriri și responsabilități, dar parlamentarii, pe lângă exercitarea acestei libertăți, au dreptul să comunice și să dezbată informații și idei asupra chestiunilor de interes public. Libertatea de exprimare cuprinde, în sine, libertatea de opinie, iar critica trebuie tolerată și acceptată.

Opinie concurentă a membrului în Colegiul Director, Ioniță Gheorghe

Achiesez la opinia formulată de Corina Macoveanu cu următoarele precizări:

1. Aplicația dispozițiilor art. 72 din Constituția României referitoare la imunitatea parlamentară trebuie privită și interpretată, totodată, și ca o expresie a libertății de exprimare, ca o garanție a exercitării liniștite a mandatului. Cazul Hădăreni fiind

intens mediatizat a produs o anumită stare în rândul opiniei publice. Exprimarea opiniei față de modul în care au fost soluționate problemele acestui caz, chiar dacă limbajul utilizat nu a fost cel mai potrivit, nu poate fi scoasă din contextul neangajării răspunderii juridice a deputaților și senatorilor.

2. Prevederile cuprinse în articolul precitat stabilesc, în mod indubitabil, exonerarea de răspundere juridică a parlamentarilor pentru ... opiniile politice exprimate în exercitarea mandatului. Or, din analiza afirmațiilor și a contextului în care au fost făcute, rezultă, fără dubiu faptul că dl. Corneliu Vadim Tudor se încadrează în aceste prevederi. Astfel, dânsul, a participat la o emisiune cu caracter declarat politic și a fost invitat în calitate de om politic, ca senator și ca președinte al unui partid politic.

3. Parlamentarilor li se poate angaja răspunderea juridică, inclusiv în domeniul discriminării, însă numai pentru acele opinii care nu au legatură cu mandatul primit.

2. O copie a hotărârii se va trimite spre analiză Comisiei juridice, de numiri, disciplină, imunități și validări din cadrul Senatului României

3. Se va răspunde European Roma Rights Center în sensul celor hotărâte, potrivit art. 8 alin. (1) din Ordonanța Guvernului nr. 27/2002 privind soluționarea petițiilor, aprobată și modificată prin Legea nr. 233/2002;

4. O copie a hotărârii se va comunica Guvernului României – Cabinetul Primului Ministru